

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริส
ชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาช้านาน ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ
และเมื่อภายหลังก็ได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นวิกฤติ และสามารถดำรงอยู่ได้
อย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติของประชาชนในทุก
ระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้
ดำเนินไปใน ทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกสมัยโลกาภิวัตน์ความ
พอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
พอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัย
ความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน
และการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะ
เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต มีความรอบ
รู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และ ความรอบคอบ เพื่อให้เกิดความ
สมดุลพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และ
วัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

เศรษฐกิจพอเพียง เขียนเป็นตัวหนา แปลว่า Sufficiency Economy

...คำว่า Sufficiency Economy นี้ไม่มีในตำราเศรษฐกิจ.

จะมีได้อย่างไร เพราะว่าเป็นทฤษฎีใหม่

... Sufficiency Economy นั้น ไม่มีในตำรา

เพราะหมายความว่าเรามีความคิดใหม่...

และโดยที่ท่านผู้เชี่ยวชาญสนใจ ก็หมายความว่า

เราก็สามารถที่ไปปรับปรุง หรือไปใช้หลักการ

เพื่อที่จะให้เศรษฐกิจของประเทศและของโลกพัฒนาดีขึ้น...

วันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2542

หลักพิจารณาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

มีหลักพิจารณา 5 ส่วน ดังนี้

• **กรอบแนวคิด** เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤต เพื่อ **ความมั่นคง** และ **ความยั่งยืน**ของการพัฒนา

• **คุณลักษณะ** เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

• **คำนิยาม** ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อม ๆ กัน ดังนี้

- หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ
- หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ
- หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

• **เงื่อนไข** การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

- ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ
- ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมี ความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

• **แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ** จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

" ถ้าไม่มี เศรษฐกิจพอเพียง เวลาไฟดับ ...
จะพังหมด จะอย่างไร. ที่ที่ต้องใช้ไฟฟ้าก็ต้องแย่งไป
... หากมี เศรษฐกิจพอเพียง แบบไม่เต็มที่
ถ้าเรามีเครื่องปั่นไฟ ก็ให้ปั่นไฟ
หรือถ้าชั้นโบราณกว่า มีดก็จุดเทียน
คือมีทางที่จะแก้ปัญหาเสมอ.
... ฉะนั้น เศรษฐกิจพอเพียงนี้ ก็มีเป็นขั้นๆ
แต่จะบอกว่า เศรษฐกิจพอเพียงนี้
ให้พอเพียงเฉพาะตัวเองร้อยเปอร์เซ็นต์ นี่เป็นสิ่งที่ทำไม่ได้
จะต้องมีการแลกเปลี่ยน ต้องมีการช่วยกัน
..... พอเพียงในทฤษฎีหลวงนี้ คือให้สามารถที่จะดำเนินงานได้ "

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา

23 ธันวาคม 2542

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง มีคุณลักษณะ ๓ ประการ ได้แก่

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ไม่น้อยเกินไป ไม่มากเกินไป หรือไม่สุดโต่ง ไปข้างใดข้างหนึ่ง และต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

ความมีเหตุผล หมายถึง ทุกการตัดสินใจ การกระทำ การลงทุน ต้องเป็นไปอย่างมีเหตุมีผล คำนึงถึงเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องและผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมที่จะเผชิญผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากทั้งภายในและภายนอก

ทั้งนี้ ต้องมีเงื่อนไขสำคัญ ๒ ประการ ได้แก่

มีความรู้ คือ มีความรอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวังในการนำความรู้ วิทยาการเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการปฏิบัติ

มีคุณธรรม คือ มีความตระหนัก มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

ในหลวงคือพ่อของแผ่นดิน

ปีนี้พระองค์ทรงครองราชย์มาครบ ๖๐ ปี พระองค์ทรงเสียสละ ทรงงานอย่างเหน็ดเหนื่อยเพื่อคนไทยมาช้านาน โดยทรงหวังให้คนไทย “อยู่เย็น” และสังคมไทย “เป็นสุข”

พระองค์ท่านทรงงานหนัก ทรงบริโภคน้อย ทรงใช้น้อย เพื่อสร้างแบบอย่างที่ดีให้พสกนิกรได้เห็น

พระองค์ท่านทรงสอนให้คนไทยมีคุณธรรม จริยธรรม

พระองค์ท่านทรงสอนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้คนไทยได้ศึกษา เรียนรู้ให้เข้าใจ เพื่อใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตอย่างพอดี พอประมาณ สมดุล ไม่สุดโต่ง และสร้างภูมิคุ้มกันภัยที่อาจเกิดแก่ตน แก่ครอบครัว แก่การทำงาน และแก่สังคม

เศรษฐกิจพอเพียงของพระองค์ท่าน ไม่ใช่สอนให้เอาเงินเป็นตัวตั้ง ไม่ใช่แค่เรื่องการค้า การขาย เรื่องการทำมาหากิน หรือเรื่องตัวเลขทางเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจพอเพียงของพระองค์ท่าน ไม่ใช่การชวนกันถอยหลังกลับไปอยู่ในยุคโบราณที่ขาดแคลน อัดคัดขัดสน

เศรษฐกิจพอเพียงของพระองค์ท่าน ไม่ใช่สอนให้คนหยุดพัฒนา หยุดกระตือรือร้น หยุดรับความรู้และเทคโนโลยี

เศรษฐกิจพอเพียงของพระองค์ท่าน ไม่ใช่สอนให้คนรอคอยแบมือขอรับแต่การสงเคราะห์ ช่วยเหลือเรื่อยไป

เศรษฐกิจพอเพียงของพระองค์ท่าน ไม่ใช่สอนให้ทำทุกสิ่งที่สามารถปั้นตัวเลขการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างไม่ลืมหูลืมตา

ตรงกันข้าม เศรษฐกิจพอเพียงของพระองค์ท่าน คือการสอนให้ทุกคน ทุกครอบครัว ทุกองค์กร อยู่ในโลกรปัจจุบันอย่างมีสติ มีปัญญา รู้เท่าทันโลก ขยันขันแข็ง เอาการเอางาน รับผิดชอบ ทำทุกภารกิจอย่างพอดี พอประมาณ สมเหตุสมผล ไม่โลภเกินพอดี กล้าเผชิญกับโลกรปัจจุบันอย่างใช้ปัญญา เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้ตัวเอง ให้ครอบครัว ให้องค์กร และให้สังคม เพื่อไม่ตกเป็นเหยื่อของกระแสทุนโลก ไม่ว่าจะมาด้วยรูปแบบใด

เศรษฐกิจพอเพียงของพระองค์ท่านจึงเป็นหลักที่ทุกคน ทุกครอบครัว ทุกองค์กร ทุกสถาบัน ทุกชุมชน ทั้งสังคมสามารถน้อมนำมาปฏิบัติได้ ด้วยการรู้จักทวนกระแสกิเลส อันเป็นอันตรายแห่งความโลภที่ไม่มีสิ้นสุด

ที่ผ่านมา พระองค์มิได้ทรงสอนเท่านั้น แต่พระองค์ทรงปฏิบัติให้คนไทยดูเป็นตัวอย่างมาโดยตลอด

พระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มิได้หมายถึง ระบบเศรษฐกิจ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับใคร ไม่ค้าขาย ไม่ส่งออก ไม่ผลิตเพื่อคนอื่น แต่เป็นแนวคิดที่เน้นการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอนบนรากฐานที่เข้มแข็ง โดยชี้ให้เห็นหลักการตนเป็นที่พึ่งของตนเองให้ได้ก่อน จากนั้นจึงพัฒนาตนเองเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถเป็นที่พึ่งแก่ผู้อื่นได้ และนำไปสู่สังคมที่มีการเกื้อกูลซึ่งกันและกันได้ ในที่สุด

พอมีพอกินเป็นขั้นที่หนึ่ง ขั้นต่อไปให้มีเกียรติยศด้วยตนเอง ขั้นที่สามให้ไปถึงผู้อื่น

(พระบรมราโชวาทพระราชทานแก่สมาชิกสหกรณ์การเกษตรหุบกะพง ๒๘ มิถุนายน ๒๕๓๘)

“...เชื่อว่าประเทศไทย จะสามารถพ้นวิกฤตการณ์ได้ดีกว่าหลายประเทศ เพราะแผ่นดินนี้ยังเหมาะสมกับความเป็นอยู่ได้อย่างที่เคยพูดมาหลายปีแล้วว่าภูมิประเทศยัง “ให้” คือ เหมาะสม แต่ความเป็นอยู่ต้องไม่พึ่งพิง ต้องอยู่อย่างประหยัดและต้องไปในทางถูกต้อง...”

(พระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ ศาลาดุสิดาลัย ๔ ธันวาคม ๒๕๔๐)

“...คำว่าพอก็เพียงพอ เพียงนี้ก็พอ ดังนั้นเอง คนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความ โลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิด อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณ ตาม อดิภาพ พุดจากก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง”

(พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๔ ธันวาคม ๒๕๔๑)

“สมัยก่อนนี้พอมีพอกิน สมัยนี้ชักจะไม่พอมีพอกิน จึงต้องมีนโยบายที่จะทำเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อที่จะให้ทุกคนมีความพอเพียงได้ ให้พอเพียงนี้ก็หมายความว่า มีกินมีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ”

(พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๔ ธันวาคม ๒๕๔๑)

“เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือน เสาเข็มที่ถูกต้องรองรับบ้านเรือน ตัวอาคารไว้นั่นเอง สิ่งทีก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่ เสาเข็ม แต่คนส่วนมาก มองไม่เห็นเสาเข็ม และลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป”

(พระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จากวารสารชัยพัฒนา ประจำเดือนสิงหาคม ๒๕๔๒)

การพัฒนาประเทศโดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกระบวนการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับความพอดี พอประมาณ ยึดทางสายกลาง ไม่สูงโด่งไปข้างใดข้างหนึ่ง เป็นระบบ ขั้นตอน ไม่รีบร้อนกระโดด บนพื้นฐานของการรู้จักตนเอง และรู้จักเลือกสิ่งต่าง ๆ มาใช้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมให้เกิดประโยชน์อย่างมีเหตุมีผล ตลอดจนสร้างภูมิคุ้มกันความเสี่ยงภัยให้กับตนเองและชุมชน จากผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาใน โลกยุคโลกาภิวัตน์ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยามวิกฤต

(พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๒๓ ธันวาคม ๒๕๔๒)

กรณีศึกษา เมตตา สุตสวาท

ปี ๒๕๔๓ ชีวิตของผู้หญิงวัยใกล้ ๔๐ ชื่อ เมตตา สุตสวาท เป็นที่สนใจแก่สังคมอย่างกว้างขวาง เพราะเธอก้าวถึงจุดสูงสุดของอาชีพธุรกิจ เมื่อปีกรงนำสินค้าภายใต้แบรนด์ “พรอพากันดา” (Propaganda) ที่ปั่นมากับมือนานกว่า ๑๐ ปี จนเป็นที่รู้จักกันดีในกลุ่มลูกค้าที่ชื่นชอบของใช้ในชีวิตประจำวันที่มีดีไซน์เก๋ไก๋ เข้าครองตลาดสินค้าระดับ “เฟิร์สคลาส ไฮเอนด์” ซึ่งมีเป้าหมายที่กลุ่มลูกค้าเงินหนา กล่าวคือกระเป๋าสินค้าที่รู้สึกพึงพอใจ โดยไม่สนการพลิกคู่มือราคา โดยมีกลุ่มธุรกิจใหญ่หนุนหลังให้ขยายปีกได้อย่างแข็งแกร่ง ทั้งในไทยและอีก ๑๔ ประเทศ แต่ ณ วันนั้นเธอรู้สึกเสมอว่ามีเงินมากเท่าไรก็ไม่เคยพอ แม้แต่จะควักกระเป๋าหยิบยื่นให้แม่ก็แทบจะลืม

แต่อีกไม่ถึงห้าปีต่อมา เมตตา ถูกกล่าวขวัญถึงอีกครั้งจากการพลิกผันชีวิต จากผู้หญิงเก๋ เก่งแกร่ง และอนาคตไกลแห่งวงการดีไซน์ ผู้ไขว่คว้าความฝันในการนำธุรกิจไปสู่บริษัทระดับโลก มาสู่ผู้หญิงคนใหม่ที่ต่อสู้กับตนเองที่ต้องยืนอยู่ให้ได้ เพื่อจะได้ระบายสิวาครูปทุกวัน และในที่สุดเธอก็พบเส้นทางแห่งความพอเพียง จากการวาดรูปนี้เอง

จุดพลิกผันเกิดขึ้นตอนไหน แม้แต่เธอก็ไม่รู้ แต่มาสะดุดใจอย่างจังเมื่อไปเที่ยวหัวหิน โดยไม่มีกล้องถ่ายรูปติดตัว จึงลงมือวาดด้วยมือ ทำให้พบกับความสุขในรูปแบบใหม่ที่ทำให้ความอึดอ้อมแก่ชีวิตอย่างที่ต้องการสะสมเงิน เสื้อผ้า รองเท้า และความเป็นอยู่ในสังคมชั้นสูงไม่เคยมีให้

วันนี้เมตตาใช้ชีวิตเรียบง่ายอยู่ในคอนโดฯ ขนาดเล็ก เธอหันมากินอาหารมังสวิรัต ไม่มีหุ้นในบริษัทที่เคยร่วมสร้างเหลือติดมือ ไม่มีรถสปอร์ตแต่ “นิว บีเทิล” คันโก้เป็นพาหนะอีกต่อไป เพราะวัตถุเหล่านี้ถูกแปรเป็นทรัพย์สินสำหรับใช้เป็นทุนสำรองแก่ชีวิตที่เหลือ และพบว่า สิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตไม่ต้องมีมากเหมือนในอดีต

ถ้าใครถามว่าบ้าหรือดี เมตตา ตอบเพียงสั้น ๆ ว่า เธอแค่ค้นพบว่าความสุขที่แท้จริง ไม่จำเป็นต้องมีเงินมากมาย...ก็เท่านั้นเอง